

Nr 2 1987

MOTION ANGÅENDE HANTERANDET AV MOTSÄTTNINGAR I ÄMBETSFRAGAN.

1958 års beslut att kvinnor äger behörighet till prästerlig tjänst följdes av ett utskottsuttalande till vilket statsrådet Ragnar Edenman ”på en fullständigt enig regerings vägnar” anslöt sig. Detta uttalande kom att kallas samvetsklausulen. I sak gav kyrkomötet långt gående **löften** till den minoritet, som inte kunde erkänna det fattade beslutets kyrkliga legitimitet. I löftet sa utskottet:

Inom utskottet har emellertid rått en önskan att ge uttryck åt en samfällad mening beträffande vissa med lagförslagets genomförande sammanhängande frågor. Vare sig nu lagförslaget bifalles eller avslås, kommer nämligen den kyrkliga gemenskapen att utsättas för påfrestningar. Men då det för kyrkans gärning i vårt folk är av vital betydelse att undvika en kyrkosplittrande söndring finner utskottet det nödvändigt att dessa skiljaktigheter icke får överdrivna eller tillspetsade uttrycksformer och att ingendera meningsriktningen utsättes för sådan påverkan, som kan uppfattas såsom åsiktsförföljelse eller intrång på samvetets frihet.

Skulle nu lagförslaget bifallas, finner utskottet det därför angeläget att hävda, att detta icke får medföra skyldighet för biskop att mot sin religiöst grundade övertygelse viga kvinna till präst. Likaså vill utskottet som sin samfällda mening framhålla, att präst icke bör åläggas att i tjänsten utföra sådant som uppenbarligen skulle kränka hans samvete på grund av den övertygelse, han hyser i denna fråga. Inte heller får prästlöftena tolkas så, att den, som ställer sig avvisande till kvinnliga präster, icke skulle kunna avlägga dem.

Vidare torde, där prästerlig tjänst skall utan föregående val tillsättas av Kungl. Maj:t eller domkapitel, kyrkorådet i sitt yttrande kunna ge till känna, huruvida det önskar, att kvinna därvid ej må komma i fråga.

Även om dessa grundsatser tillämpas, lär det icke kunna helt undvikas, att det nya läget stundom kan vålla samvetsbetänkligheter, slitningar eller missnöje. Utskottet förutsätter emellertid, att biskopsmötet ägnar dessa frågor tillbörlig uppmärksamhet.

1982 avskaffades den behörighetslag till vilken samvetsklausulen var kopplad. Staten önskade inte - efter en statlig utredning i ärendet (SOU 1981:20) - stå kvar vid den anslutning statsrådet 1958 gett uttryck för "på en fullständigt enig regerings vägnar". Kring detta var inte mycket att säga. Staten hade inte initierat det avgivna löftet utan endast anslutit sig till utskottets synsätt. Löftet var från början kyrkligt, inte statligt. Och en sak är att samvetsklausulen faller som motivtext när lagen tas bort - men om det förhållande som löftet avsåg består gäller fortfarande löftet. Det kan inte upphävas. Kyrkan tar sina löften på allvar också om stater och makter är beredda att behandla löften på annat sätt.

Det löfte som gavs 1958 till minoriteten måste alltså gälla så länge denna, dvs den part som man för hela Kyrkans skull avsåg skydda med sitt löfte, önskar återropa den. Majoritetssidan kan inte med hänvisning till att löftet ger svårigheter för det praktiska kyrkolivet ensidigt upphäva vad som lovats. Tvärtom får löftet värde först när det bereder majoritetssidan problem. Sådana problem måste en kyrka gemensamt ta upp och lösa med god vilja, med försök till insikt i motpartens övertygelse, med teologisk reflektion och med praktiska åtgärder för att hantera uppkomna problem. Svenska kyrkan har sett alldeles för litet av sådant arbete. Företrädare för olika synsätt i ämbetsfrågan kan enas om att den teologiska debatten ännu inte har börjat. Visserligen har små samtalsgrupper avhandlat problem - men när de lösningar presenterats som skulle göra konflikten mer hanterlig har allt arbete saboterats.

Den överordnade satsen är att de löften Kyrkan ger inte bryts. Det är den princip Kyrkan hävdar också när hon tar emot människors löften. Svenska kyrkan kan alltså antingen utan diskussion praktisera löftet från 1958 - och hävda det kontra staten - eller om diskussion uppkommer i

pedagogiskt syfte påminna om löftet, hävda rätten, driva en moralitet.

Olika händelser gör det nu nödvändigt att påminna om det avgivna löftet. Inte bara JämO:s i mars månad gjorda uttalande att präst som tillhör Svenska Kyrkans Fria Synod borde avgå som präst i svenska kyrkan utan också ett nyligen utkommet herdabrev bär syn för saken. Där hävdas:

Den, som efter 1958 går in i prästämbetet i vår kyrka, blir präst i en kyrka som gjort en viss lärotolkning. Då får man vara beredd att samarbeta med kollegerna i denna kyrka. Man kan inte välja ut vissa, av personliga skäl, och undvika andra.

Det hävdas vidare att:

Det konsekventa vore att inte gå in i prästämbetet i en sådan kyrka.

Det som här hävdas stämmer inte på någon punkt med vad som sagts i frågan vare sig 1958 eller 1982. Kyrkomötet 1958 avvisade påståendet, att man gjorde en lärotolkning. Saken gällde en ordningsfråga. Och den konsekvens herdabrevets författare vill dra är uttryckligen avvisad såväl av 1958 års kyrkomöte som av den proposition regeringen gav 1982. I klarhetens intresse måste klargöras vad som gäller i förhållande till minoriteten. Detta handlar om kallelsen att vara präst i svenska kyrkan. Det kan inte tolereras att en biskop driver ett resonemang - i ett herdabrev därtill! - där han hävdar att somliga präster i svenska kyrkan är inkonsekvenser och detta sker i strid mot uttryckligt löfte.

Det faktum att Svenska kyrkan fortfarande rymmer två åskådningar i fråga om prästämbetet skulle - sett från majoritetens sida - kunna böttna i bristen på gemensam teologisk reflektion kring ämbetet. 1958 års löfte kan inte bara få vara den passiva deklarationen till minoritetssidan. Löftet måste också innebära ett aktivt bearbetande av den underliggande teologiska frågan. När det 1958 givna löftet bekräftas rymmer det en uppfordran till förnyat arbete i kontroversfrågan, dvs det arbete som Gustaf Wingren i sin bok **Gamla vägar framåt** (1986) hävdar ännu icke utförts. Ansvar för detta arbete åvilar enligt upprepade anteckningar i kyrkomötesprotokollen biskoparna men det kan också förväntas, att centralstyrelsen söker vägar för att stimulera till förnyade överläggningar och sökande efter konstruktiva lösningar i den fråga som i det yttre mer än någon annan splittrat och splittrar svenska kyrkan.

Med ledning av vad ovan anförts föreslår jag kyrkomötet besluta

att för sin del bekräfta 1958 års löfte i ämbetsfrågan

att uppdraga åt centralstyrelsen att för 1988 års kyrkomöte redovisa ett åtgärdsprogram i syfte att teologiskt behandla ämbetsfrågan i svenska kyrkan och

att uppdraga åt centralstyrelsen att stimulera biskoparnas ansvarstagande för ämbetsfrågans hanterande i enlighet med 1958 års löfte.

Kalmar den 23 mars 1987

Dag Sandahl